HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ומודה בקנס פטור ורבנן סברי כי קא תבע בושת ופגם קא תבע במאי קא מיפלגי א"ר פפא ר"ש סבר א)לא שביק איניש מידי דקייץ ותבע מידי דלא קייץ ורבנן סברי לא שביק איניש מידי דכי מודי ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר בעא מיניה רבי אבינא מרב ששת בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין או דלמא לא דמי לאב התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא א"ל תניתוה ב)[א]אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן מי דמי אלמנתו לא ניחא ליה בהרווחה בתו ניחא ליה בהרווחה למימרא דבתו עדיפא ליה מאלמנתו והאמר רבי אבא א"ר יוסי ג)עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל אחין בנכסים מועטין מה הבת אצל אחין [ב]הבת ניזונת והאחין ישאלו על הפתחים אף אלמנה אצל הבת [ג]אלמנה ניזונת והבת תשאל על הפתחים לענין זילותא אלמנתו עדיפא ליה לענין הרווחה בתו עדיפא ליה מתיב רב יוסף ד)מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין טעמא דבחיי האב הא לאחר מיתת האב לעצמה מאי לאו בניזונת לא בשאינה ניזונת אי בשאינה ניזונת מאי למימרא אפילו ה)למ"ד יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך [ד]ה"מ בעבד כנעני דלא כתיב ביה עמך אבל עבד עברי דכתיב ביה [1]עמך לא כל שכן בתו אמר רבה בר עולא ו)לא נצרכה אלא להעדפה אמר רבא ז)גברא רבה כרב יוסף לא ידע דאיכא העדפה וקמותיב תיובתא אלא אמר רבא רב יוסף מתני' גופא קשיא ליה דקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב [ה]לאחר מיתת האב לעצמה אף מעשה ידיה נמי בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה ש"מ איתמר נמי א"ר יהודה אמר רב [ו]בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה לעצמה אמר רב כהנא מ"ט דכתיב [2]והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם ח)אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו מתקיף לה רבה ואימא בפיתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר וכן תנא רב חנינא בפתוי הבת וקנסות וחבלות הכתוב מדבר [ז]חבלות צערא דגופא נינהו ט)[ח]אמר רבי יוסי בר חנינא שפצעה

ומודה בקנס פטור. והרי לא תבעו אלא קנס לבדו ועליו נשבע וכיון דאי אודי ליה קמן לא משלם כי כפריה נמי לאו ממונא כפריה: **בת הניזונית מן האחין.** שכך הוא תנאי כתובה בפרקין (לקמן דף נב:) בנן נוקבן דיהוויין ליכי מינאי אינון יהון יתבן בביתי ומיתזנן מנכסיי עד דתלקחון לגוברין: **לאו מדידהו.** אלא מתנאי כתובת אמן: **אלמנה ניזונת מנכסי יתומים.** דהאי נמי תנאי כתובה הוא בפרקין [שם] את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך: **ומעשה ידיה שלהן.** אלמא במקום אב קיימי: **בתו ניחא ליה בהרווחה.** שתרויח מעשה ידיה (א) לבד מפרנסתה: **אלמנה אצל הבת.** מי שמת והניח אלמנה ובת: **בנכסים מועטין.** שאין בהן כדי פרנסת שנים עשר חודש כדאמר בפ' מי שמת בב"ב [קלט.] וקתני [שם] הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים: **טעמא דבחיי האב.** עשתהו וזכה בו האב להורישו לבניו: **הא לאחר מיתת האב.** עשתהו הוי לעצמה מדאצטריך לתנא לאשמועינן: **לא בשאינה ניזונת.** כגון שלא היו נכסים: **מאי למימרא.** דיוקא לא אצטריך לאשמועינן דעשתה לאחר מיתת האב לעצמה ואי לאשמועינן היא גופה דמה שעשתה בחיי האב לאחים פשיטא דהא זכה ביה אב דממונא הוא ולאו קנסא: **אפי' למאן דאמר.** במסכת גיטין (יב.) פלוגתא: **להעדפה.** לעולם לדיוקא דילה איצטריך לאשמועינן דמעשה ידיה לאחר מיתת אב לעצמה ובשאינה ניזונת דלא תימא זכות שזיכתה תורה לאב בבתו ממון הוא להורישו לבנים ודקשיא לך במאי תיתזון הא לא גרעה מעבד עברי כי אצטריך לאשמועינן להעדפה שמעשה ידיה עודף על מזונותיה אצטריך לאשמועינן: **אמר רבא וכי גברא רבה כרב יוסף.** דאותבה להא תיובתא לא הוה ידע דאיכא העדפה ומצי לדחויי ולשנויי בשאינה ניזונת ולהעדפה ואפ"ה אותבה אלא ע"כ רב יוסף טעמא ידע דתיובתא מעלייתא היא והכי קשיא ליה ממתני' אדרב ששת: **דקתני.** מתני' מציאתה עם מעשה ידיה ולמה לי למתנייה והא לא שייך למיתני אע"ג שלא גבתה דממאן גבתה: **אלא לאו ה"ק מעשה ידיה כמציאתה.** דמה שעשתה בחיי האב לאב וליורשין ומה שעשתה לאחר מיתת האב לעצמה: **מה מציאתה כו'.** דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפי' בחיי האב לא זכי בהן אב אא"כ סמוכה על שלחנו כדאמרינן בב"מ (דף יב:) ומשום איבה דכיון דאינו חייב במזונותיה בחייו כדתנן בפירקין י) האב אינו חייב במזונות בתו ואי אמרת מציאתה לעצמה תו לא יהיב לה מזונות ולקמן בפירקין כ) נמי אמרי' זכאי במציאתה משום איבה אבל אחין על כרחייהו מתזנא מנכסי האב: **דכתיב והתנחלתם אותם.** עבדים כנענים: **זכות בתו.** זכות שזיכתה לו תורה בבתו: **ואימא בפתוי הבת וקנסות.** דאונס וחבלות הכתוב מדבר אבל מעשה ידיה דמידי דשכיח וחסרי בה ממונא דהא מיתזנא מינייהו אימא דידהו הוי: **נערה דגופא הוא.** ונערה לא זכי ליה רחמנא לאב כדתניא בהחובל (ב"ק פז.) בבנו ובבתו הקטנים יעשה להם סגולה:

[**רבי שמעון סבר כו'.** והשתא פליגי בתרתי בעמד בדין ובדלא עמד בדין אבל קשה דסוף סוף כיון דצריך לומר דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב א"כ בחנם דחק לחלק בין קנס זה לשאר קנסות אלא הוה ליה למימר כי קאמר רבה דממונא הוי לענין הודאה וע"ק לאביי אמאי תלי ר"ש קרבן שבועה בהודאה אדרבה הודאה תליא בקרבן שבועה ועוד היכי הוה בעי למילף הודאה מקרבן הרי קרקעות דפטור מקרבן אע"ג דאי מודה מיחייב ועוד הא דאמר לקמן הא עמד בדין משלם כו' משמע אאונס ומפתה דקאי ביה אם עמד בדין חייב קרבן אע"ג דלא בגרה ומתה ומפרש ר"י דאביי מיבעיא ליה כיון דאינו מוריש לבניו אפי' עמד בדין לר"ש במתני' משום דאין אדם מוריש זכות בתו לבנו וחשיב זכות בתו כל זמן שלא בא לידו ה"ה לענין שבועה דראוי למעטו מוכחש אע"פ שממון גמור הוא לענין הודאה כשמודה כשעמד בדין מ"מ שם קנס עליו כיון דאם היה מודה באונס ופיתוי ולא היה מודה שעמד בדין פטור וסוף הסוגיא מ"מ לא יתיישב]:

בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי. מדאורייתא פשיטא ליה דהוי לעצמה כדדרשינן לקמן מוהתנחלתם אלא מדרבנן בעי מדתלי טעמא במזונות ומדמייתי עלה מאלמנה ומיבעיא ליה כיון דניזונת משלהן מי התקינו להו רבנן מעשה ידיה תחת מזונות או לא וכן משמע כל הסוגיא ולקמן דבעי מ"ט דרב ה"מ למיבעי נמי מ"ט דרב ששת דמדאורייתא מודה דהוה לעצמה אלא נקט רב משום דקאמר בהדיא דמעשה ידיה לעצמה אף מדרבנן וקצת מגמגם רשב"א דהכא משמע דטפי הוו מעשה ידיה שלה כיון שניזונת בעל כרחם בתנאי ב"ד ממה שהיתה ניזונת מדעתם ולקמן בריש אלמנה (דף נה:) גבי אלמנה משמע איפכא דאדרבה כיון שניזונת ע"י תנאי ב"ד הוה מעשה ידיה שלהן טפי ממה שהיתה ניזונת מדעתם וצ"ע ט) [ודוחק לחלק בין אלמנה לבת דניחא ליה בהרווחה דמ"מ סברא הוי איפכא]:

עשו אלמנה אצל הבת כבת אצל האחין. וא"ת אלמנה אצל הבת אמאי קרי ליה נכסים מועטין בשלמא גבי בת אצל אחין מפרש בפ' מי שמת (ב"ב קלט: ושם) כדי שיזונו אלו ואלו עד שיגדלו אבל הכא אין שייך אותו שיעור שהאלמנה יש לה לעולם מזונות ונראה לר"י דדוקא כשיש אלמנה ובנים ובת תקנו לאלמנה ונתנו לה מה שהיה (ב) ליקח לבת והיינו עד שתיבגר הבת אבל כשאין אלא אלמנה ובנים או אלמנה ובת שהבת יורשת לא עשו תקנה בשביל האלמנה דמשום אלמנה לא רצו להפקיע כח הירושה אלא כשכבר הפקיעו בשביל הבת ובשביל הבת הפקיעו טפי לפי שהיא יורשת כשאין בנים וכן משמע בירושלמי בפרק מי שמת דאמר התם אין האלמנה דוחה את הבנות ולא הבנות דוחות את האלמנה ופעמים שהאלמנה דוחה את הבנות על ידי בנים ואת הבנים על ידי הבנות: **לא בשאינה ניזונת.** פירוש מן האחים אבל מן האב היתה ניזונת ומשום הכי פריך אי בשאינה ניזונת מאי למימרא דפשיטא דלאחר מיתת האב לעצמה ומשום היא גופה דמת האב הרי הן של אחין נמי לא איצטריך הואיל וניזונת היתה מן האב פשיטא דיורשין אותו ואית ספרים דלא גרסי מאי למימרא אלא גרסי אי בשאינה ניזונת אפי' למ"ד כו' וכן עיקר ומיירי בשאינה ניזונת לא מן האב ולא מן האחין דלאחר מיתת האב אית לן למידק דומיא דבחיי האב ופריך אגופה אמאי מת האב הרי הן של אחין הא אפי' אב עצמו אין לו כיון שאינה ניזונת ממנו: **ל"ג כי טוב לו** דבספרי (פ' ראה) לא מפיק ליה מהאי קרא אלא דריש לה מכשכיר כתושב יהיה עמך ומיותר הוא עמך דה"מ למכתב כשכיר כתושב יהיה עד שנת היובל אבל כי טוב לו עמך אינו אלא סיפור דברים בעלמא מ): **מגיד שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו.** תימה אמאי איצטריך קרא להכי הא היא גופה לא נפקא לן דמעשה ידיה לאביה אלא מלאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה ואמה גופה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת כדאמרי' בפ"ק דקידושין (דף יז:) ונראה לרשב"א דלא איצטריך האי קרא אלא משום קטנה דהקישא לא איצטריך אלא לנערה אבל לקטנה לא צריך הקישא דהשתא זבוני מזבן לה מעשה ידיה מיבעי. י) [א"נ אי לאו האי קרא ה"א לאמה לקטנה איצטריך לאשמועינן דאין מעשה ידיה לאחין דומיא דאמה ולא הוה ידעי' נערה אבל תימה דהשתא זבוני מזבן לה הוי ק"ו ונימא דיו]: **חבלות דידה נינהו.** ואם תאמר וכי אם קיצץ ידיה לא תהיה חבלה של אב והלא מפסיד מעשה ידיה ואמרינן בהחובל (ב"ק דף פז.) הקוצץ יד עבד עברי של חבירו (ג) נותן דמי שבת גדולה לעבד ודמי שבת קטנה לרבו ורבנן אמרי יתן הכל לעבד וילקח בהן קרקעות ס) והוא אוכל פירות ויש לומר דפשיטא ליה דמיירי בחבלות קטנות שאין בהן ביטול מלאכה דאי יש בהם הפסד מעשה ידיה אמאי אין מוריש לבנו כמו שמוריש מעשה ידיה להכי פריך דידה נינהו:

מסורת הש"ס

א) שבועות לח:, ב) לקמן פא. נה:, ג) ב"ב קמ: [ע"ש], ד) [לעיל מב.], ה) [ב"מ נג.] ב"ק פז: לקמן נח: גיטין יב., ו) ב"ק פז:, ז) [זבחים מד. ק:], ח) קדושין טז:, ט) ב"ק פח., י) [לקמן דף מט.], כ) [דף מו:], ל) ת"י כ"י, מ) [וע"ע תוס' קדושין טו. ד"ה כי ובב"ק פז: ד"ה דכתיב], נ) ת"י כ"י, ס) [נ"ל והרב],

תורה אור השלם

1. כְּשָׂכִיר כְּתוֹשָׁב יִהְיֶה עִמָּךְ עַד שְׁנַת הַיֹּבֵל יַעֲבֹד עִמָּךְ: ויקרא כה מ

1. וְהָיָה כִּי יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ כִּי אֲהֵבְךָ וְאֶת בֵּיתֶךָ כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ: דברים טו טז

2. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ: ויקרא כה מו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בתו כו' לבד מפרנסתה. נ"ב כלומר נדונייתא: **(ב)** תד"ה עשו כו' שהיה לה ליקח: **(ג)** ד"ה חבלות כו' של חבירו אביי אמר נותן וכו' ורבא אמר יתן:

מוסף רש"י

מעשה ידיה. שעשתה בחיי אביה, **אע"פ שלא גבתה.** כגון שכר פעולה, **מת האב הרי הן של אחין.** דמשבא לעולם זכה בו האב, ולא דמי לקנס דלא הוי ממון עד שעמד בדין ויעידוהו דהא אי הוי מודה מיפטר (לעיל מב.). **יכול הרב לומר לעבד.** כנעני, **עשה עמי.** מלאכה, **ואיני זנך.** אלא חזור על הפתחים (גיטין יב.). **להעדפה.** המותר על מזונותיה (ב"ק פז:). **זכות בתו.** זכות שזכתה לו תורה בשבח בתו (קדושין טז:).

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פי"ח מהל' אישות הל"א סמג לאוין פ"א טוש"ע אה"ע סי' לה סעי' א:

ז ב מיי' פי"ט שם הל' יז ופ"ה מהל' נחלות הל"ב סמג שם טוש"ע שם סי' קיב סעי' יא:

ח ג מיי' פי"ט מהל' אישות הל' כא סמג שם טוש"ע שם סעי' טז וסי' נג סעי' ד:

ט ד מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ז טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' כ:

י ה ו מיי' פי"ט מהל' אישות הל"י ופ"ג מהל' עבדים הל' טו סמג עשין פג טוש"ע אה"ע סי' קיב סעי' ג:

יא ז ח מיי' פ"ד מהל' חובל הל' יד סמג עשין ב טוש"ע חו"מ סי' תכד סעי' ו:

תוספות רי"ד

בעא מיניה רבינא מר"ש בת הניזונת מן האחין מעשה ידיה למי. אחים במקום אב קיימי מה התם מעשה ידיה לאב ה"נ מעשה ידיה לאחין. א"ד לא דמי [לאב] התם מדידיה מיתזנא הכא לאו מדידהו מיתזנא אלא מתנאי ב"ד קאכלי פי' שכך כתבו לה בכתובתה בנין נוקבין דיהוי ליכי מינאי אנון מיתזנין וכו' א"ל תניתוה אלמנה ניזונת מנכסי יתומים ומעשה ידיה שלהן. פי' והאי נמי תנאי כתובה הוא שכך כותב לה ואת תהא יתבא בביתי ומיתזנא וכו' אלמא במקום אב קיימי מי דמי אלמנותו לא ניחא ליה בהרווחה בתו ניחא ליה בהרווחה. ור"י פשיט מדקתני מעשה ידיה ומציאתה אע"פ שלא גבתה מת האב הרי הן של אחין. בשלמא מעשה ידיה איכא גובינא אלא מציאתה ממאן גביא אלא לאו הכי קאמר מעשה ידיה כמציאתה מה מציאתה בחיי האב לאב לאחר מיתת האב לעצמה פי' דמציאתה פשיטא לן דלעצמה דהא אפילו בחיי אביה לא זכי בהו האב אלא משום איבה שסמוכה על שלחנו ואינו חייב לזונה בחייו אבל אחין בע"כ יהבו לה מזוני א) בחיי אביה הלכך אינם זוכים במציאתה אף מעשה ידיה בחיי אב לאב לאחר מיתת האב לעצמה. איתמר נמי אר"י א"ר בת הניזונת מן האחים מעשה ידיה לעצמה אמר (ר"ה) [רב כהנא] מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם. מגיד לך הכתוב שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו:

א) נ"ל יהבי לה מזוני מנכסי אביה.